

4. Качак Т. Б., Близнюк Т. О. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 209. С. 151–157.
5. Кизилова В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття: монографія. Луганськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2013. 400 с.
6. Кирпа Г. Мій тато став зіркою. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 38 с.
7. Кулінська Я. Історичний факт і література для дітей (на матеріалі прози сучасних письменників: роману О. Захарченко «Вертеп», повісті Г. Кирпи «Мій тато став зіркою», «Казки про Майдан» Х. Лукашук і казки Р. Романишин і А. Лесіва «Війна, що змінила Рондо», «Повернутися з війни» Н. Нагорної та ін.). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2020. 16. С. 35–40.
8. Міщук К. Світ, у якому живе світло. URL : <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/11/17/073212.html>.
9. Позичайло А. «Мій тато став зіркою»: для дорослих з дитячих уст. URL : <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/11/25/072651.html>.
10. Слижук О. А. Формування у молодших підлітків поняття про героїчну особистість у процесі навчання української літератури. *Науково-методичний вісник*. 2022. № 1–4 (99-102). С. 83–85.

Жукович Інна Іванівна,
старший викладач кафедри англійської мови,
Військовий інститут телекомунікацій та
інформатизації імені Героїв Крути

ТЕМА ВІЙНИ У ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПЦІЇ АНТИУТОПІСТІВ ХХ СТОЛІТТЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ РОСІЙСЬКО - УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Література — це яскраве віддзеркалення дійсності крізь призму літературного слова. Кожен літературний твір розкриває і досліджує широкий спектр проблем людини засобами художнього слова: екзистенційний вимір людського буття у площині минулого, майбутнього і сьогодення.

Одним із жанрів літератури, який відображає усі ці складні часово-просторові перипетії є антиутопічний жанр.

Р.Т. Гром'як зазначає, що антиутопія або Негативна утопія, зображення у художній літературі небезпечних наслідків, пов'язаних з експериментуванням над людством задля його «поліпшення», певних, часто припадних соціальних ідеалів [2, с. 48]. Антиутопічні твори зображують вигаданий, часто жорстокий і пригнічений світ, де люди живуть під контролем тоталітарних режимів або в умовах катастрофічних подій. У таких суспільствах основні права й свободи людей обмежуються або скасовуються, а технології чи ідеології використовуються для маніпуляції і контролю над людьми.

Канвою антиутопічних романів є цілий спектр проблем, які досліджують автори. Зокрема це і протест проти небезпеки, обмеження прав і свободи людини, насильства у будь-яких його проявах. У зв'язку з цим тема війни є близькою для вищезазначеного жанру. Кожен антиутопічний твір анонсує власне бачення концепту «війни», який відбувається не лише у площині театру воєнних дій, але й війни окремої особистості проти тоталітарної системи, або власної боротьби головного героя із самим собою.

Варто зауважити, що для класиків антиутопічного жанру, таких як: Євген Замятін, Олдос Хакслі, Джордж Орвелла, Рей Бредбері, Маргарет Етвуд війна виступає як вагома складова пригніченого світу. Вона може бути як зовнішньою – між державами чи групами, так і внутрішньою – між класами або громадськими групами всередині антиутопічної держави. Примітно, що в багатьох антиутопіях війна зображена не лише як результат зовнішніх конфліктів, а як постійна, безперервна умова життя, де конфлікти є запланованими або навіть штучно розпалюваними державами для досягнення своїх цілей.

У романі Олдоса Хакслі «Дивний новий світ» війна не є безпосереднім фокусом, проте її відсутність і контроль над конфліктами є важливими аспектами суспільства. Натомість, суспільство в романі живе в стані штучно створеної гармонії, де все підпорядковано принципам стабільності і контролю. Державна система управляє емоціями і бажаннями людей через наркотики (субстанція «сома»), генетичне вирощування людей для виконання певних функцій, а також обмеження інтелекту та свободи думки.

Художній світ роману «1984» – це зображення трьох тоталітарних держав: Океанії, Євразії та Остазії, які знаходяться в стані постійної війни одна з одною. Головною метою такого суспільного ладу – не допустити підвищення загального рівня життя людей. У результаті ідеологічного впливу весь простір людського життя виявляється зайнятим вже готовими рішеннями і смислами, а у героїв роману створюється лише ілюзія того, що вони мислять і вибирають самі.

Ми поділяємо точку зору А.С. Ткачук, який зазначає, що мета кожної війни – нав'язати суспільний лад, заснований на нерівності, де меншість править масовою свідомістю більшості, що дозволяє досягти розуміння задумки Оруелла, який у своєму романі майстерно зобразив бажання правлячої партії, яка буде вести цю війну вічно, охороняючи своє привілейоване становище. Судячи з характеристик, притаманних тоталітарній державі, можна стверджувати, що безперечно у романі «1984» Оруелл зобразив тоталітарне суспільство. Тоталітаризм як ідеальний тип, тоталітаризм в чистому вигляді, у всій загальності, тотальності, жахливості своєї прояви різними способами: пропаганда і психічне програмування, стеження і заохочення доносів, насадження колективізму в побуті –v лідери тоталітарних суспільств прагнуть добитися однієї мети: нав'язати всім членам суспільства абсолютно однаковий світогляд [3, с. 110].

Олексій Жупанський у дослідженні «Влада: вчора, сьогодні – навічно» зазначає, що Джордж Орвелл, пишучи 1984 у сорокових роках минулого століття, вже тоді передбачав, що невдовзі після Першої світової війни розпочалася Друга світова, після Другої світової неодмінно має відбутися Третя світова війна, але цього разу вже із застосуванням атомної зброї. Власне, світ 1984 – це світ після умовної Карибської кризи, яка так і не була розв'язана. Або ж, якщо завгодно, була розв'язана саме атомною зброєю, і людство нарешті отримало відповідь на запитання щодо атомної війни. А відповідь полягала у тому, що тотальна атомна війна була абсолютно не вигідна жодній із сторін-супротивників, бо цілковите знищення цивілізації означало й знищення самої влади. А оскільки сама суть війни це і є одним із найвищих проявів влади, то така війна була б абсурдною, бо суперечила б самим підвалинам влади, а отже – суперечила сама собі [2, с. 294–295].

На прикладі російсько-української війни, ми, на превеликий жаль, спостерігаємо на власні очі, до чого призводять лозунги антиутопічних романів, таких як «Свобода – це рабство. Незнання – сила. Війна – це мир». російська влада веде війну проти мирної країни, але ніхто з тих, хто прийшов на українську землю навіть не замислюється з ким і для якої мети вони воюють. Антиутопічний жанр доводить, що війни виникають через встановлення тоталітаризму, диктаторського режиму чи введення надзвичайного стану, обґрунтовуючи інші негаразди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жупанський О. Влада: вчора, сьогодні – навічно. Київ: Вид-во Жупанського, 2019. С. 294 – 311.
2. Літературний словник-довідник / за ред. Р.Т. ГРомяка, Ю.І. Ковалів, В.І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. С.48.
3. Ткачук А. С. Художнє зображення тоталітарної держави в романі Оруелла «1984». *Мови та літератури у полікультурному суспільстві*. Матеріали Всеук наук-практ. інтернет-конференції (17 листопада 2016 р.), Маріуполь: МДУ, 2016. С.110-111.

Зборівська Оксана Мирославівна,
 викладач української мови та літератури,
 зарубіжної літератури; методист,
 Відокремлений структурний підрозділ
 «Бережанський фаховий коледж
 Національного університету біоресурсів і
 природокористування України»

СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ («КРАДІЙКА КНИЖОК» – РОМАН МАРКУСА ЗУЗАКА ПРО ВІЙНУ І КНИЖКИ)

Сьогодні юнацтво України опинилось в умовах травмованої війною нестабільної суспільної свідомості: затребування ідеалів з минулого, віднайдення нових орієнтирів, які адекватні змінам, що відбуваються в країні та світі. Так важливо вибрати правильний шлях. А книги для цього